

Tradice a zvyklosti od jara do zimy – od kolébky do hrobu aneb význam obyčejů v životě Rumunů.

Božetěch David – soudní tlumočník a překladatel

Tradice – soubor historicky ustálených obyčejů, zvyků, zvyklostí a mravů v rámci sociálních nebo národních skupin a které se přenášejí ústním podáním z generace na generaci a tvoří specifický rys pro každou takovou sociální skupinu. Mohou být pozitivní vytvářením pěkné atmosféry, ale i negativní svou povahou způsobující omezení rozvoje nebo dokonce s fyzickými i psychickými následky, se kterými se člověk mnohdy i dlouho vyrovnává (např. pasování nováčků).

Z pohledu **sociálního** je jedná o tradice státní, občanské, společenské jako jsou státní svátky, rodinné oslavy, pohřby atp.

Z hlediska **profesního** se jedná o řemeslné, architektonické, zemědělské a průmyslové výroby: tradiční technologie, svátky vinobraní, dožínky,

Tradice jsou také povahy **etnické** nebo **náboženské** podle druhu církve: křesťanské, katolické, pravoslavné, židovské, atp.

Společenské chování je také charakterizováno tradicemi způsobů, zvyklostmi užívanými v sociálních, politických a kulturních skupinách. Je velmi důležité je znát a připravit se na ně v případě vedení obchodních jednání. Což také souvisí s non-verbální komunikací

K tradicím patří také různé rituály, pověry atp.

V rumunských tradicích hraje velkou roli jejich **regionální a náboženský charakter**. Proto se mluví o tradicích specifických pro Ardeál, Sedmihradsko, Banát, Oltenii, Moldavsko a Bukovinu nebo v Dobružu. Místní tradice souvisí s prostředím, ve kterém lidé žijí. V Rumunsku se 86,7 % hlásí k pravoslavnému křesťanství (*creștinism ortodox*). Z ostatních církví se nejvíce hlásí k římsko-katolické církvi (*biserica romano-catolică*), která je ve dvou rumunských župách Harghita a Covasna převažující.

Svátky jara - Sărbători de primăvară

1. březen - 1 martie - Mărțișor - radost z příchodu jara

Rumuni slaví příchod jara jedinečným způsobem na začátku měsíce března. Podle starého římského kalendáře byl 1. březen prvním dnem roku a oslavovala se "Martonalie" Marsu (*Marte*), boha přírodních sil, jara, plodnosti a zemědělství. V Trácii byly ekvivalentem těchto svátků oslavy k uctění boha Marsyas Silens.

Tato rumunská tradice je více než 8000 let stará. Nejstarší svědectví o tomto svátku byly odhaleny archeology ve vykopávkách u Schela Cladovei, Mehedinți. S podobným zvykem se můžeme setkat v balkánské oblasti. V Bulharsku se nazývá *Martenica* (*Мартевица*).

Rok co rok lidé 1. března znovu získávají naději, optimismus, víru v úspěšnější a lepší budoucnost. V březnu lidé začínají vyhledávat první sněženku (*ghioce*l), jako znak opravdového jara. Jakmile se zimou začnou proplétat sluneční paprsky, den se prodlužuje po těžké zimě a nad sněhem vítězí život, jaro, slunce. Tento triumf znovuzrození a obnovy je uvítán „Mărțișorem“, kterým se obdarovávají sobě blízcí na znamení příchodu radosti a štěstí.

Pohledme trochu do **historie** tohoto pro Rumuny významného svátku - nošení *mărțișoru*. Zpočátku byl *mărțișorul* symbolizován stříbrnou nebo zlatou mincí uvázanou na bílé a červené (někdy i černé) smotané šňůrce symbolizující boj života proti smrti, zdraví proti nemoci,

kteřou se zdobily děti a dívky. Později se objevovaly ve formě malých říčních kamínků natřených na červeno a na bílo a navlečených na nit. Takovýto amulet přinášel štěstí a radost.

Podle pověsti *mărțișorul* vznikl tak, že Slunce jednou sestoupilo do vesnice k lidem, kteří tancovali kolový tanec „hora“ a vzalo na sebe podobu chlapce. Drak ho mezi lidmi vyslídil a unesl jej a zavřel do žaláře. Lidé posmutněli. Ptáci přestali zpívat, potoky přestaly téci, a děti se přestaly smát. Nikdo neměl odvahu se postavit drakovi na odpor. Až jednoho dne se udatný mladík rozhodl zachránit Slunce. Mnoho pozemšťanů ho doprovázelo a předávali mu sílu, aby mu pomohli zvítězit nad drakem a osvobodit Slunce. Jeho cesta trvala tři roční období: léto podzim a zimu. Když konečně našel zámek draka, začal boj. Udatně bojoval celé dny než draka zdolal. Oslabený a zraněný mladík vysvobodil Slunce a to vystoupilo na oblohu k obveselení a k radosti lidí. Příroda ožila, lidé se radovali, ale udatný hrdina se už jara nedočkal. Teplá krev z jeho ran vtékala do sněhu. Zatímco sníh roztával, ze země začaly vyrůstat bílé květiny, sněženky, poslové jara. Když poslední kapka krve barvila sníh, zemřel. Od té doby mladíci splétají dva střepečky: jeden bílý a druhý červený. Pak je nabízejí děvčatům, která mají rádi, nebo jsou jim blízká. Červená znamená lásku ke všemu, co je krásné, přičemž připomíná barvu krve chrabrého chlapce. Bílá symbolizuje zdraví a čistotu sněženky, prvního jarního kvítku.

Jiná **legenda** říká, že první *mărțișor* vznikl následovně:

Umblând cu oile prin pădure și torcând lâna din furcă Baba Dochia a găsit o pară, i-a făcut o "bortă" și a legat-o cu un fir de ață, asta se întâmplă într-o zi de 1 Martie și de atunci s-a extins obiceiul.	Když tak chodila s ovceři po lese Bába Dochia co spřádala vlnu, našla hrušku. Udělala do ní díрку a uvázala ji na šňůrku. Stalo se to 1. března a od těch dob se tento zvyk rozšířil.
---	---

První písemné souhrnné informace o *mărțișoru* přináší až folklorista Simion Florea Marian (1847 -1907) v díle „*Sărbătorile la români*” .

Jak darovat mărțișor?

Mărțișory jsou drobné dárky, které jsou darovány a s radostí přijímány v měsíci březnu v Rumunsku a symbolizují dnes nejen příchod jara, ale i lásku a obdiv. Darují se od rozbřesku prvního dne měsíce března, dětem, dívkám a ženám jako projev něhy, ochrany a citu. I dívky mohou dávat mărțișor maminkám, babičkám. V Moldavsku je zvykem, že i děvčata dávají *mărțișory* chlapcům. Je krásné, když dáreček vyjadřuje charakteristickou vlastnost obdarovávané osobnosti nebo její přání; komíníček přináší pohodu, trojlístek štěstí nebo sněženka něžnost.

Jak se nosí mărțișor?

Na počátku se *mărțișory* nosily na krku nebo na ruce a byly navlečeny na červené šňůrce, stužce nebo opatřeny prýmkem složeným ze dvou spletených hedvábných bílo-červených nitek nebo z jednobarevné vyšivací příze, nebo z bílé bavlny.

Dnes se nosí *mărțișorul* po určité době. Nenosi se už ovšem na krku, ale na zápěstí nebo připnutý na prsou s vírou, že všechna osobní přání budou splněna.

Kdy odkládáme mărțișorul?

Když někdo dostane 1. března *mărțișor*, začne se po několika dnech ptát, jak dlouho ho má nosit, co s ním až ho sundá?! V minulosti, v Moldavsku a Bukovině, děti a dívky nosily zlatou nebo stříbrnou minci uvázané na krku 12 dnů a potom si je vpletly do vlasů, nebo je nosily až

do rozkvětu prvních stromů nebo přiletu čápů. Jiné je uvázaly na růži a za minci si koupily tvaroh, aby měly po celý rok bílý a krásný obličej. Dnes se *mărțișorul* nosí 12 dnů a pak se pověsí na mladý stromek. Pokud se stromku povede dobře, tak se jistě povede dobře i tomu, kdo *mărțișor* zavěsil, bude zdravý a bude mít úspěch. Jiní čekají na přilet čápů a poté, co *mărțișor* za šňůrku uváží na stromek řeknou: "Vezmi si smutky / A dej mi radost!" Sundání *mărțișoru* v souladu s rituály má svůj stanovený účel: vyznačit přechod mezi koncem zimy a nástupem nového ročního období.

Rumunské Velikonoce – Zmrtvýchvstání Ježíše Krista

Obiceiuri și simboluri pascale

Zvyky, které předcházejí Velikonocům.

7 týdnů se drží velmi přísný půst, kdy se jí pouze zelenina, kdo může tak bez oleje, nepije se víno. Pouze ve dnou dnech je možné jíst rybu: na zvěstování přesvaté Bohorodice – *Buna Vestire* 25.

března a na tzv. *Floriile* – Květnou neděli – týden před nedělí velikonoční. V posledním týdnu před Velikonocemi se konají speciální bohoslužby.

Ve čtvrtek se pečou „*cozonaci*“ a „*pasca*“ (mazanec s tvarohem na povrchu) a v pátek se barví vajíčka na červeno.

Tradiční velikonoční jídlo.

Předkrm	Aperitiv
červená vajíčka a haše z jehněčích drobů	oua roșii și drob de miel
Hlavní jídlo: - polévka z jehněčího masa - dušené jehněčí maso na zelenině, cibuli a zeleném česneku - jehněčí pečínka	Meniu principal: - ciorbă de miel - stufat de miel - friptură de miel
Dezert:	Desert: cozonac pasca
K pití : slivovice a víno	Ca băuturi: țuică și vin

Jak se slaví Velikonoce v Rumunsku?

• Bukovina: děvčata chodí umývat vodou srdce zvonu a touto vodou si omyjí obličej, aby byly celý rok krásné a chlapci se o ně ucházeli.

• V oblasti **Câmpulung Moldovenesc** jsou zvyklosti velmi ovlivněny zázračnou silou modlení a požehnání jídla. V neděli za svítání přicházejí věřící na nádvoří kostelů, kde se postaví do kruhu s rozsvícenými svíčkami v rukou a očekávají kněze, aby posvětil a požehnal jídlo, které mají ve velikonočních nůších. Velikonoční nůši má každý hospodář před sebou, přikrytou speciálním ubrusem k tomuto účelu vyhotoveným. V nůši jsou poskládány na miskách a talířích všechny symboly radosti celého roku: semínka máku (ta budou vhozena do řeky, aby se zahrnalo sucho), sůl (která se schová, aby přinesla hojnost), cukr (používaný v případě nemoci hovězího dobytka), mouka (aby byla bohatá úroda obilí), cibule a česnek

(jako ochrana proti hmyzu). Nad tím vším je na talíři položená *pasca*, šunka, sýr, červená vajíčka, ale i kraslice, peníze, květiny, uzená ryba, červená řepa s křenem a sladké pečivo. Po posvěcení tohoto velikonočního koše rituál pokračuje v rodině. V okolí **Sibiu** existuje zvyk, že se na Velikonoce ozdobí strom podobně jako na Vánoce, ale jako ozdoby se použijí malovaná vajíčka, ne baňky.. Stromek může být vložen do pěkné vázy a dává tak slavnostnější ráz oslavám.

- V **Călărași** nosí věřící na mši, kromě velikonoční nůše i bílé kohouty, kteří jsou speciálně chováni k tomuto účelu, aby plnili tradici zvěstovatelů, že zpívají *Hristos a înviat!* = Kristus vstal z mrtvých! a že daný rok bude hojnost v domě. Po mši jsou darováni chudým lidem.

- Krásný zvyk se uchovává v **Maramureș**, v oblasti Lapușului. Ráno, v první den Velikonoc, děti (až do věku 9 let) jdou za přáteli a sousedy, aby zvěstovaly Zmrtvýchvstání Pána. Hospodář daruje každému koledníkovi (*urător*) červené vajíčko. Při odchodu děti děkují za dar a popřejí hospodáři šťastné svátky. Při této návštěvě musí do domu vcházet nejdříve chlapec, aby v hospodářství nedocházelo ke sporům.

- V **Argeș** se na Velikonoce mezi připravené sladkosti vkládají vaječné preclíky (*covrigii cu ou* - 10-15 vajec na 1 kg mouky). Každý hospodář se snaží připravit takovouto delikatesu, která je symbolem hojnosti.

- V **Banátu** se provozuje u snídaně na první den Velikonoc okuřování jídla kadidlem. Pak každý stolovník dostane lžičku pasty (vína a svěceného chleba). Do jídelničku je zahrnuto vařené vepřové koleno, bílá vajíčka a tradiční jídla, pak se pokračuje v pojídání jehněčí pečinky.

- V oblasti **Țara Moșilor** se v noci na Velikonoce přenáší klepadlo ke svolávání k bohoslužbám na hřbitov a je tam chlapeč stráženo. Pokud ho ovšem neuhlídali a bylo by ukradeno, pak musí dát tzv. *ospăț*, tedy jídla a pití tolik, aby se nasýtili ti, kterým se podařilo klepadlo ukrást. Pokud se ovšem pokusili ukrást klepadlo a nepovedlo se jim to, pak musí dát *ospăț* těm, kteří hlídali.

- V údolí **Crișului Alb**, v Almaș, se všichni shromáždí na nádvoří kostela ženy a dívky se nastrojí to slavnostních šatů a tam vyrábějí kraslice.

- V **Moldavsku** se ráno na Velikonoce umývají v nádobě, ve které je červené vajíčko a penízek, aby byl člověk po celý rok šťastný a vše se mu dařilo. O Velikonocích se nemá ruka dotknout soli, aby se potila celý rok (jen pomocí solničky).

Symbyly rumunských velikonočních svátků

Kříž

Kříž je symbol ukřižování, opak Zmrtvýchvstání. V roce 325 n.l. císař Konstantin prohlásil právě kříž za oficiální symbol křesťanství. Kříž není tedy jen symbol velikonoční, ale je užíván církví jako symbol víry.

Vejce symbolizuje vzkříšení. Ono samo je nositelem života, stává se symbolem obnovy, čistoty, věčnosti. V rumunské lidové tradici se věří, že velikonoční vajíčka jsou nositelé zázračné síly: uzdravují, ochraňují.

Jehně

Podle tradice se v křesťanských rodinách o velikonocích jí v rodinách jehněčí maso. Jehně symbolizuje Vykupitele našeho Ježíše Krista, který na sebe vzal hříchy světa a zemřel na kříži jako nevinný beránek.

Zajíček

Zajíček nepředstavuje moderní obraz Velikonoc, ale pochází ještě z dob pohanských rituálních slavností věštění zasvěcených bohyni Eastre, kdy se tento sympatický živočich stal symbolem plodnosti. Stará severská legenda říká, že bohyně Eastre našla v zimě na poli raněného ptáka. Aby ho zachránila, tak ho bohyně proměnila v zaječici a ta si zachovala schopnost snášení vajíček. Dnes zajíček nesoucí červená vajíčka symbolizuje úrodnost a plodnost.

Paștele mic

Duminica următoare Sfintei Învieri, Duminica Tomii, în popor se spune ca este Paștele mic. În aceasta zi, în unele locuri există obiceiul că tinerii „să se lege frați”. Legământul se face „pe sânge”, „pe datul mâinilor”, „pe păr” ș.a. La „frăția pe păr”, cei doi își smulg din cap câte un fir de păr pe care îl îngroapă apoi amândoi în același loc, numai de ei știut.

Paștele blajinilor

În nordul Moldovei, Duminica Tomii este sărbătorită drept Paștele blajinilor. Aceștia se consideră urmașii celor care, atunci când Moise a despărțit Marea Roșie să treacă evreii, nu au mai apucat să iasă. Blajinii au rămas pe un ostrov, unde trece apa Sâmbetei, într-un loc aproape de rai. Ei sunt atât de evlavioși, încât se întâlnesc cu femeile lor numai o dată pe an, de Paște.

Paștele cailor

În popor, expresia „la Păstele cailor” nu avea înțelesul pe care l-a căpătat în zilele noastre, și anume cel de „niciodată”, ci înseamnă „altă dată” sau „foarte rar”. Se spune că, atunci când Maica Domnului l-a născut pe Iisus în iesle, pe cât de liniștiți erau boii, pe atât de gălăgioși erau caii. De aceea, Maica le-a hărăzit să nu se sature de mâncare decât o dată pe an, la Înălțare. Atunci este Păstele cailor.

Jak se zdraví v čase Nanebevstoupení Páně -Ispasu

Od prvního velikonočního dne až po den Nanebevstoupení Páně se lidé v Rumunsku zdraví **Hristos a înviat!** a odpovídá se **Adevărat c-a înviat!**, iar în ziua V den vstoupení Páně se zdraví **Hristos s-a înălțat!** a odpovídá se **Adevărat că s-a înălțat!**.

Zvyky:

- nosí se ořechový list za opaskem, protože ho měl i Kristus při vstoupení na nebesa.
- věří se, že kdo zemře o *Ispasu*, dostane se do nebe

rosl.

- stříhají se konce chlupů ocasu dobytka, které se pak zahrabou do mraveniště: " Aby Bůh dal tolik jehňat a telat kolik je mravenců v mraveništi! "

- Co se sadí po *Ispasu*, neplodí.

Paștele cailor

V mnoha vesnicích Transylvánie se slaví 9. června "Paștele cailor". Je to starý svátek, který se koná ve čtvrtek šestý týden po Velikonocích, v některých místech je známý jako "*Joia iepelor*". Ve vesnicích Țara Făgărașului, jakož i v těch z oblasti Baraoltului, na "*Paștele cailor*" připadal den, kdy se uzavíraly obchody, které ne vždy byly úspěšné. Odtud vzniklo v rumunštině úsloví "*La Paștele...cailor*" (na svatého Dyndy). V tento svátek koně nebyli zapřaháni a dostávali hojně sena. V jiných lokalitách oblasti Rupea se konaly bohoslužby u božích muk za zdraví a blahobyt zvířat. Na den "*Paștele cailor*" existoval zvyk, že hříbátka horských koní byla vyvedena na pastvu do hor, kde roste rostlina vyvolávající euforii, rostlina vyhledávaná laněmi a jeleny. Rostlina poskytuje imunitu proti "*brâncu*", nemoci specifické pro tato zvířata.

V posledních letech se "slavnost koní" začala více rozšiřovat, díky tomu, že významně vzrostl počet koní v Transylvánii. V župě Brașov například vzniklo několik soukromých hřebčínů, kde se chovají plemena koní, která pronajímají různým filmářským společnostem. "Festival koní" v Râșnove, organizovaný v neděli před "Paștelui cailor", se stává obnoveným svátkem a přináší oblasti významný potenciál, takže stále více podnikatelů investuje do chovu koní. Chov koní se rozšiřuje do žup Sibiu, Harghita, Covasna, z těchto hřebčínů jsou koně prodávány do celého světa. Pokračuje se i v chovu rasy Lipicanů.

Svatba – nuntă – cununie – sňatek

Stručný slovníček pojmů

ženich	mire	
nevěsta	mireasă	
kmotr	naș	
kmotra	nașă	
svatebčan	nuntaș	
svědek	martor de cununie	
civilní sňatek	cununie civilă	
církevní sňatek	cununie religioasă	
oddací list	certificat de căsătorie	
zásnuby	logodnă	
snoubenec	logodnic	
snoubenka	logodnică	
zásnubní prsten	inel de logodnă	
partner družičky	cavaler de onoare	
družička	domnișoară de onoare, drușcă, vornică	
družba	vornicel, colăcer, vătășel de nuntă	
dohazovač, nápadník	pețitor, pretendent	
věno	zestre	
tchán nevěsty	socru mic	
tchán ženicha	socru mare	

Jak dlouho trvá svatba?

Délka svatby se postupně zkrátila z původního týdne (od čtvrtka do středy rána), na tři dny (sobota, neděle a pondělí), a dnes na pouhé dva dny (sobotu a neděli).

Musí se vybrat termín svatby, svědci, kmotři, zajistit oficiality na úřadech, v kostele, objednat místnost – restauraci, kulturní dům, vypracovat seznam pozvaných.

Časově svatba probíhá tak, že dopoledne se odehraje civilní akt oddání na městském / obecním úřadě (max. 30 min), církevní pak téhož dne odpoledne v kostele (min. 1 hod.).

Navečer se scházejí pozvaní hosté ke svatební hostině, která trvá až do druhého dne do rána.

Pozvání na svatbu.

Ve městě se obvykle vypracovává seznam příbuzných a známých, kterým se pak posílá pozvání, svatba je velmi drahá záležitost.

Pokud se koná svatba na vesnici, pak je jednodušší; družba svolá vesničany, nebo jede od domu k domu s čutorou, ve které má víno nebo pálinku (*rachiu*) a na svatbě se obvykle sejde celá vesnice, kromě nemocných a těch, kteří drží smutek.

Čtóra, se kterou se chodí bývá krásně zdobená.

Zasedací pořádek na svatební hostině

Zasedací pořádek u stolu odráží sociální strukturu. Do čela stolu nebo na konec stolu se posazuje podle sociální hierarchie. Ovšem hlavní pozornost je věnována hlavním aktérům - kmotrům (*nașii*), jako novým duchovním rodičům, kteří sedí mezi u ženicha a nevěsty mezi jejich rodiči a zároveň se podílejí na spojení obou dosud cizích rodin.

Někde se také vypracovávají plány rozsazení svatebních hostů na plánek místnosti, ve kterém se svatební hostina koná.

Průběh svatby.

Bohatý ceremoniál i příležitost k radosti a bezpočtu obdarování začíná usednutím ke stolu se sňatkovými dohazovači (Masa Pețitorilor), pokračuje zasnubní hostinou (Masa de Logodnă), Masa "La Brad"(nebo v Moldavsku, de Hobot), dosahuje vrcholu Velkou hostinou (Masa cea Mare) a uzavírá se pozvolna hostinou Družby (Masa Vornicilor) a doprovodu nevěsty (Druștelor) (jež se stávají mládenci a družičkami (*cavaleri a domnișoare de onoare*), Masa Socrilor, Masa Bucătărițelor (Socacițelor v Ardealu), Masa Colacilor a nakonec Masa Dusului de Cale Primară, za týden po svatbě, novomanželé, kmotři i rodiče ženicha přijdou do domu nevěsty, aby poděkovali rodičům za čistotu dívky a vezmou věno (*zestre*), které ještě zůstalo v domě.

Účast na událostech není prostá ceremonie, nýbrž významné plné začlenění do rodu, sousedů, těch dvou světů ze kterých novomanželé pocházejí a to už při práci na přípravě svatební hostiny.

Navíc jsou darovány potraviny, půjčují se nádoby, stoly, židle.

Svatba je odedávna považována největší radostí vesnice, které se účastní všichni vesničané a to z toho důvodu, že se považují za přízeň přímou či nepřímou nebo jako nași.

V případě, že se dva mladí lidé mají rádi, nebo vyžaduje-li si to rodina, pak rodiče chlapce využijí smělejšího člověka, kterého pošlou k rodičům dívky, aby oznámil jejich záměr, že se dostaví se žádostí. Rodiče dívky obvykle přijímají všechny nápadníky. Nejvýhodnější z nich pak vyberou. Kolem stolu jídlem pokropeným vínem se vedou diskuse o věnu, pozemku a dohodne se den svatby. Další jednání se vede ohledně nalezení svatebního kmotra, kterým obvykle bývá křtící kmotr ženicha. Pak následují přípravy na svatbu, které vrcholí týden před svatbou. V pátek odpoledne nasednou na koně, na vozy s plnými čtorami vína a jedou

k domu nevěsty, kde se setkají s děvčaty, kamarádkami nevěsty a dívkami, které doprovázejí nevěstu na svatbě – družičkami.

V oblasti Buzău, ale i v jiných místech Rumunska, dle přísných tradic, nejlepší přítelkyně nevěsty vychází před dům s ikonou a nastoupí do prvního vozu, druhá dívka nese zrcadlo, další pak nesou polštář, peřinu, prostěradla, kusy šatstva atd. Chlapci vynášejí nábytek a nakládají ho na vozy. Pak všichni nastoupí na vozy a za výskotu a zpěvu průvod míří k domu ženicha, kde mládež usadí věci na jejich místo.

V pátek jak hoši, tak i dívky pomáhají oběma rodinám s nezbytnými přípravami a k večeru se dělají *sărmalele* balené ve vinných listech, další příležitost k zábavě a rozptýlení.

V sobotu k večeru svatební družina připravuje jehličnatý stromek připevněný na kůl (na způsob májky) u dveří ženicha, nevěsty i kmotrů.

V neděli ráno se hlasitě ozývá hudba u domu ženicha, pak dva až tři muzikanti jdou k nevěstě. Svatebčané jsou obdarováni vínem a dětem a mládeži se dávají na prsa kapesníčky.

K poledni se svatebčané shromáždí do průvodu a v čele s hudbou vychází na cestu k domu ženicha a k domu kmotrů. Tam jim je nabídnuto pohoštění a jsou obdarováni. Po několika tancích jdou k nevěstě. U vrat nevěsty se průvod zastaví a nejodvážnější z chlapců promluví řeč zvanou "*conocosia*". Je to slavnostní svatební proslov ve verších před družinou "*vânătorilor*" „lovců“, kteří se vydali na lov a viděli "*o căprioară*" laňku, která se zalíbila ženichovi a přichází o ni požádat otce nevěsty.

Po několika replikách přichází dohoda, všichni jsou pohoštěni vínem a vstoupí na dvůr nevěsty, pod kulatým chlebem napíchnutým na dvou révových kolících. Zatímco mládež tancuje a občerstvuje se dobrotami podávanými matkou nevěsty, kmotra a další dívky připravují nevěstu posazenou na stoličku s polštářky ušitými její matkou. Potom co je nevěsta oblečena, je vyzvána k tanci. U dveří je tanec přerušen dětmi, příbuznými a sousedy, kteří pod záminkou, že jí odpustí, zatarasí dveře nevěstě kulem, který odstraní, až když jim ženich dá peníze. Při tancování „*hory*“ (kolový tanec), *domnișoarele de onoare* – družičky zdobí svatebčany na prsou zelenými větvíčkami.

Po tanci kmotra pozvedne pohár vína a koláč ve tvaru věnce, který rozlomí na čtyři díly a jednotlivé kusy hodí do čtyř světových stran počínaje východem. Svobodní chlapci soutěží o to, který chytne části koláče, o který se pak podělí s děvčaty, se kterými se hodlají oženit. Průvod se vydá ke kostelu a *stolniceasa* – žena, která podává svatebčanům jídlo jim hází osolený chléb jako znak hojnosti. Po trase vychází děti s kbelíky, ve kterých mají květiny s vodou jako znak štěstí a dostávají od ženicha peníze. Po dobu svatby mají ženich i nevěsta věnečky a na kmotry se hází bonbóny a peníze symbolizující přání svatebčanů, aby novomanželé žili v hojnosti.

Po skončení mše svaté se průvod s rozsvícenými svíčkami odebere k hostině.

Při příchodu jsou vždy svatebčané vítáni chlebem a solí nebo, kde se ještě zachovaly staré tradice, obdarováni koláči. Dnes stojí servírky při vstupu do restaurace s podnosy s piškoty a šampaňským.

Ze společenského pohledu tradiční svatební hostina strhává s sebou velkou část komunity. Tchýně ženicha nevěstě a ženichovi uváže kolem krku hedvábný ručník a nabídne jim fondánové bonbony a víno. Hudba hraje melodie k tanci a svatebčané se baví, jí podávaná vybraná jídla, pít víno. Kmotrům se předají dary ze strany nevěsty. Pak následuje předávání peněz novomanželům nebo i naturální dary potřebné v mladém manželství. Zábava pokračuje až do rána, kdy se odstrojí nevěsta a pak s ženichem odchází. Kmotři jsou dovezeni domů a ostatní se baví pitím červené *rachie*. V pondělí večer pak oslavují a baví se ti, kteří na svatbě obsluhovali.

Jídlo na svatbě

Jídlo na svatbě je velmi důležité a tak významné, že nemá obdoby, pokud jde o tradici rodinných oslav, a to nejen co do počtu účastníků (až 400) tak i do objemu jídla a počtu chodů. Nejčastější dotaz bývá: Co se jedlo a kolik se asi vybralo peněz. Při takovém množství jídla jsou obvykle porce malé, aby se podané jídlo snědlo. Ve městech se pořádá hostina obvykle v restauracích nebo v kulturních domech, závodních jídelnách atp.

Na vesnici se pořádají svatební hostiny v létě venku na dvoře a všichni pomáhají celý týden (vesnická svatba je událostí celé obce, každý něco přinese). Zabíjí se drůbež, prase nebo tele. Příprava na svatbu trvá celý rok.

Hosté se scházejí ke svatební hostině od 20. do 22. hodiny a jsou vítáni u vchodu ženichem, nevěstou a kmotry a jsou uváděni na místa. Na stolech jsou drobné sladkosti, předkrmy. Hlavní jídlo se podává po proslově rodičů a kmotrů ve 22.00. Pak následuje tanec nevěsty a asi kolem 3 hod. ranní se přiváží poschodový dort se svíčkami. Kolem 4. hod. se odstrojuje nevěsta. Procedura je zahájena odhozením svatební kytice za záda a dívky z její družiny se snaží ji zachytit.

Svatební dar

Duševní spříznění, která váží členy společenství, mohou být velmi různorodá. Obdarovávání a pohostinnost jsou pro Rumuny velmi typické, a to nejen u příležitosti svateb.

Projevy úcty a dary jsou vzájemné mezi lidmi, kteří jsou pozváni na svatbu. Dary jsou předávány v rámci ceremonií kmotrů, tchánů, příbuzných, ale i dalších možných skupin účastníků svatby. Slavnosti mohou nabýt až magicko-rituální povahy, kdy se používá symbolická mluva, specifická tradičním společenstvím.

Je zcela nevhodné odmítnout pozvání na rumunskou svatbu. Jakékoliv odmítnutí má za následek přerušení vztahů, a to hlavně i finančních. Kolo pomoci ve společenství je otevřené, účastní se děti, vnuci. Odmítnutím se nabourá vyváženost společenských vztahů.

Často zní otázka: "kolik se dává u vás na svatbě?" ve smyslu, jak velkým darem se v dané oblasti, vesnici, rodině atp. přispívá. Těm, kteří Rumunsko neznají, by se zdála tato věc bizarní, ovšem tato stará tradice se zrodila v tíživých dobách.

Na radnici – uzavření občanského sňatku

Církevní sňatek v kostele

Svatební dorty

Odstrojení nevěsty

Křtiny - Botez

křtitelnice	cristelniță
kmotr	naș
kmotra	nașa
křestní list	certificat de botez
rodný list	certificat de naștere
matrika	oficiu de stare civilă
svěcená voda	agheasmă
křtěný	botezat
narozeniny	zi de naștere
jmeniny	zi de onomastică

Křest představuje jednu ze sedmi svátostí křesťanských církví a to způsob, jak vstoupit do křesťanské komunity.

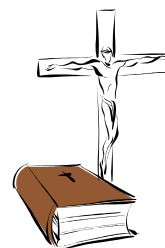
Slovo „*botez*“ pochází z řečtiny a znamená „ponoření do vody“. V pravoslavné církvi se ponoření provádí třikrát, přičemž ponoření představuje smrt – pohřbení a vyzvednutí z vody vzkříšení. Křest tedy provádí pouze kněz a to ve jménu Sv. Trojce slovy: „*Se botează robul*

lui Dumnezeu (cutare), în numele Tatălui, amin, și al Fiului, amin, și al Sfântului Duh, amin. Acum și pururea și în vecii vecilor, amin.” Křestem se smyjí hřích (u novorozenců, hřích rodičů) a tak vstupuje do křesťanského života.

Křtiny jsou rodinná událost velkého významu. Kněz při pravoslavném obřadu křtu uchopí dítě a celé ho ponoří třikrát do křtitelnice, ve které je asi 50 l teplé posvěcené vody. Hostina se koná v rodinném kruhu.

Úmrtí – Deces

Kult mrtvých je v rumunské kultuře velmi silný. V případě úmrtí v rodině, musí být toto oznámeno faráři (*preot*) v dané farnosti (*parohie*), u níž rodina požádá o pomoc. Farář naplánuje mši (*slujba de pomenire*) a pohřeb (*înmormintare*). Církev poskytne smuteční pásku (*doliu*), podstavec na svíce (*sfeșnic*), svíce (*lumânări*), kadidlo (*tămâia*), úmrtní svíci spirálovitě stočenou (*toiagul*), ikonu (*icoană*) a kříž (*cruce*), obvykle z vosku.

Tento kult je obzvláště pěstován v oblasti Maramureș, kde posmrtné rituály jsou velmi přísné a komplikované. Je-li cokoli z nich vynecháno, vrátí se duše zemřelého zpět jako duch nebo dokonce jako upír. Duše musí projít **třemi fázemi**: odtržením od těla živých, přípravou na cestu a vstupem do jiného světa. Umírající požádá své bližní o odpuštění a ti mu zase na oplátku splní jeho poslední přání. Na domě zemřelého jsou vyvěšeny černé vlajky a mrtvý v něm leží po **tři dny**, během nichž kostelní zvon (*clopot*) ve vesnici bije třikrát denně a sousedé přicházejí, aby mu projevili svou úctu, zapalují svíce u hlavy zesnulého v podstavci na svíce - sfeșniku, a přitom se vysloví: „*Dumnezeu să-l /s-o ierte!*”. Ženy hořekují (nikdy ne muži) v improvizovaných rytmičných litaniích podobných těm, které slyšíte i při svatbách, slavnostech a jiných společenských událostech.

Třetího dne přichází do domu kněz a hořekování a pláč nabývají vrcholu. Poté kněz požehná vědro plné vody, v němž uhasí svíci. Tělo mrtvého je omyto čistou vodou, jako symbol vzpomínky na křest prostřednictvím něhož se zemřelý (ráposat) stal příslušníkem Církve. Pak je oblečen do čistého oblečení (*vestmântul cel nou al nestrăciunii*), ve kterém vstane v soudný den (*ziua judecării*) a je vložen do rakve (*sicriu*) tváří otočený k východu, neboť odtamtud přijde Kristus v čase zmrtvýchvstání všech. Na prsa se mu položí posvěcená ikona a vedle rukou, které jsou zřízeny na prsou (pravá přes levou) se položí *toiagul* – svíce, která se zapálí po dobu co kněz slouží (*preotul slujește*).

Tělo je pak zakryto bílým plátnem na znamení toho, že se mrtvý nachází pod přístřeším Ježíše Krista. Nad vstupními dveřmi se vyvěsí černá smuteční látka, která tam zůstane po dobu 40 dnů.

V Maramureši kněz pak požehná dům křížem vyrytým do zdi, který tu zůstane po dobu jednoho roku.

Rakev nese šest ženatých příbuzných nebo přátel v průvodu (*convoiul mortuar*), jenž zastavuje k modlitbám u křižovatek, mostů atp. po cestě, aby naposledy zastavil před kostelem. Smuteční procesí

je uspořádáno následovně: v čele jde věřící s křížem (který je pak u hrobu zasazen u hlavy zemřelého), následují ti, kteří nesou *colivu* a víno, jabloňovou větvíčku s dary chudým (symbol života a smrti představující ráj, který se přeje duši zemřelého), následují ti, kdož

nesou věnce, svíčky, zpěvák a kněz, smuteční vůz (*car mortuar, dric*) s rakví, příbuzní zemřelého a ostatní účastníci. Cestou do kostela i na hřbitov se zpívá „*Sfinte Dumnezeule*“. Pravoslavný pohřeb není doprovázen hudbou, pouze zpěvem. Mrtvému se dostane rozhřešení a je spuštěn do hrobu. Každý přítomný hodí do hrobu hrst prsti a dostane malý bochníček chleba se svíčkou a červeně nabarvené vajíčko (jako na velikonoce). Tyto dary dostávají všichni kolemjdoucí. Bochánky ve tvaru uzlu (*colaci*) nesou „*pecetare*“ vyražený nápis NIKA znamenající „Kristus je vítěz“. Za dary se neděkuje, ale říká se: „*Dumnezeu să-l /s-o ierte!*“ nebo „*Bogdaproste!*“

O tři dny později následuje další *pomană* nebo-li vzpomínkové jídlo, kdy se opět rozdává chléb církevním hodnostářům a všem přítomným.

Po devíti dnech se sejde devět vdov, celý den se postí a modlí se u košile zemřelého.

Po šesti týdnech a šesti měsících se opakuje obřad rozhřešení s dalším pokrmem, neboť mrtvému musí být podáno jídlo a pití. Po roce je pořádána pro celou rodinu mrtvého hostina. Smutek trvá rok, během nějž se nejbližší nesmějí zúčastňovat svateb ani tančit a ženy chodí v černém. Ikony na domovních štítech se překrývají *ștergary* – vyšívanými ubrusky. Dušičky – *ziua /sărbătoarea morților* – u pravoslavných věřících nejsou.

Městský hřbitov v Kluži

Hřbitov v horách Sâmbăta de Sus

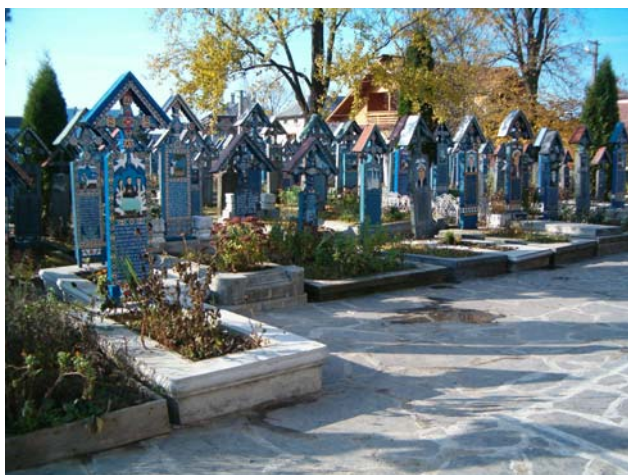
Slovníček důležitých pojmů:

mrtvý	mort
zesnulý	decedat, încetat din viață, răposat
truchlíci	jalnic
rakev	sicriu
katafalk	catafalc
hrob	mormânt
hrobník	gropar
náhrobek	monument funerar, piatră funerară
držet smutek	a ține doliu
kondolovat	a prezenta condoleanțe
soustrast	condoleanțe, compasiune, compătimire
upřímnou soustrast	sincere condoleanțe
pohřeb	înmormântare
pohřeb žehem, kremace	cremațiune
pohřební hostina	praznic, pomana mortului
sladká pšeničná zrna vařená s ořechy	colivă

Rozvoj automobilismu v posledních letech v Rumunsku zaznamenal velmi vysokou nehodovost. Často naleznete na silnicích tabule, které nejen upozorňují na špatný stav vozovky nebo jiná nebezpečí, ale přímo počet dopravních nehod za určité časové období a vrakem umístěným často i nad upozorňující tabulí. Nejčastějším nápisem je: „*Viața are prioritate!*” Život má přednost.

Veselý hřbitov (Cimitir vesel) – Săpânța

Městečko Săpânța leží asi 16 km severozápadně od Sighetu. Veselý hřbitov založil místní řezbář Stan Ion Pătraș (1909 -1977). Hřbitov je plný nádherně vypracovaných a pestře pomalovaných náhrobků s dřevěnými malovanými kříži, na nichž jsou vyřezány portréty zemřelých nebo výjevy z jejich života, vytvořených na přání příbuzných a doplněné veselým povídáním, které vytvářel sám řezbář. Některé jsou dosti jadrné: „I ten kdo měl prachy, musel zemřít taky.“ Je až

překvapivé, kolik z nich komentuje násilnou smrt. „Bůh odpustí ti milý synku, byť podřízl jsi svou maminku!“ Mistr Pătraș vyučil řemeslu dva pokračovatele – Turdu Teodera a Vasile Stana, kteří pokračují v jeho hřbitovním mistrovském díle.

Vánoční tradice a obyčeje – Crăciun

Z historie vánočních svátků

Ve starověkém Římě se od 17. do 23. prosince konaly slavnosti zimního slunovratu zvaného saturnálie s hostinami, průvody a slavnostními ohni.

Prvním vánočním stromem byla jedle a zdobili ji staří Burgundané. V 6. stol. u ní sloužil mši sv. Kolumbán a tak vznikla křesťanská tradice. První jesličky vystavěl kolem roku 1220 pro slavnosti na hoře Alverna František z Assisi. U nás s prvními jesličkami přišli roku 1560 jezuité v kostele sv. Klimenta v Praze.

Tradice bronzové, stříbrné a zlaté neděle, předvánočních nákupů vznikla u nás za 1. republiky.

Předvánoční čas

Stejně jako u nás, je závěrečný měsíc roku i v Rumunsku měsícem Vánoc. **6. prosince** se slaví sv. **Mikuláš** (*Sf. Nicolae*). Večer 5. prosince si každé dítě vyčistí botičky a nechá si je u dveří, aby v noci přišel Děda Mikuláš (*mos Nicolae*) a do botiček nebo pantoflíček jim dal něco dobrého, samozřejmě pokud byly hodné. Potom, co děti usnou, rodiče jim do botiček dají sladkosti a ovoce. Když se děti ráno vzbudí, zjistí co jim Mikuláš přinesl.

Jak ukazují rumunské statistiky, přes 815.000 Rumunů slaví jmeniny na sv. Mikuláše. Z tohoto celkového počtu osob, je přibližně 538.500 mužů - *Nicolae, Niculai, Nicușor, Niculae, Nicu, Nicula, Nicoara* atd., a asi 280.000 žen - *Nicoleta, Niculina, Neculita, Nicolina, Nicola* atd. Nejrozšířenější jméno je *Nicolae/Nicolaie*, které nosí 353.415 mužů, následované jménem *Nicoleta*, které má 191.030 žen.

Crăciun – staré rumunské jméno, často užívané ve všech provinciích Rumunska již asi 500 let. Toto jméno vyvolávalo a vyvolává živé a dlouhé diskuze u rumunských i zahraničních filologů. Etymologický **původ jména** může pocházet z personifikace svátků. Badatelé, kteří se zabývali studiem názvu vycházeli z různých latinských termínů, ale jejich fonetické i sémantické vysvětlení bylo velmi těžkopádné. Převládá názor, že v rumunském slově *crăciun* jde o vývojové pokračování latinského *creatione* s převzetím slovanského vlivu (stejně jako *colindă, rusalii, troian*). Ovšem i tak situace zůstává komplikovaná a rozporuplná. Kromě smyslu křesťanského, je společně s rumunským *crăciun*, potvrzen ruský *Крочун* ve významech „pohanských“, které by logicky měly být těmi nejstaršími. V jedné novgorodské kronice z roku 1143 má diskutované slovo význam zimního slunovratu: a víc než to, představuje i jméno zimního božstva a také božstva smrti, kdy se objevuje ve výrazu *ydapuŕ ego Крочун*, tedy „zemřel“. Pokud by latinské *creatione* bylo významově vzato jako oslava narození Ježíše Krista (jako dědictví boha Mithra, známého u Římanů v době Traiana), bylo by těžké vysvětlovat pozdější odvozování zmíněného pohanského významu. Ale stejně tak těžké by bylo, abychom předpokládali možnost latinského přejetí. Připomeňme však ještě jednu starší hypotézu, podle které by měl *Крочун* slovanský základ *krt*, ze kterého pak pochází nejen *čëpm* (čert), ale i další názvy slovanských božstev: Krodo (u západních Slovanů), Kret nebo Skřet (v češtině), Skrzat (v polštině). V rumunském Valašsku je zadokumentováno, že až do roku 1500, nesly jméno Crăciun 4 osoby (přesně r. 1492), v Moldavsku byly v době vlády Štěpána Velikého 3 osoby toto jména. V Transylvánii můžeme připomenou konkrétně Gheorghe Crăciuna – vůdce selského povstání z roku 1569.

Můžeme se setkat i s ženskou formou jména *Crăciun* a to v místním názvu *Crăciuna* – pevnosti na jihu Moldavska postavené pravděpodobně ve 13. stol. a dobyté v roce 1482 Štěpánem Velikým. Existují také odvozené místní názvy: *Crăciunel*, *Crăciuneni*, *Crăciunești*, *Crăciuneii*

Přítomnost jména *Kračun* i v některých slovanských jazycích např. v srbštině a chorvatštině by nám mohla vnuknout ideu, že název je slovanského původu, ovšem s jiným významem než jeho významem původním).

Dnes se můžete setkat nejen s rumunským jménem *Crăciun* (jako francouzské Noël), ale i s příjmeními s typickou rumunskou koncovkou příjmení *Crăciunescu*.

Zdrobnělina *Crăciunel* je velmi málo užívaná, ale existuje.

Vánoční půst (*post de crăciun*) je tzv. lehký půst, protože v předvánočním čase se jí každou sobotu a neděli ryba. Vánoční půst trvá od 15. listopadu do 24. prosince včetně a jí se pouze zelenina. Nejí se mléčné, vaječné ani masové výrobky. Pouze o sobotách a nedělích a o církevních svátcích jako je např. Sv. Mikuláš se může jíst ryba nebo rybí výrobky (ovšem bez vajec a mléka).

Zabijačka - *tăierea porcului* - Ignatul

Mezi vánoční zvyky v Rumunsku patří předvánoční zabijačka a to týden před svátky. Na Ignáce, 20. prosince, se na vesnicích zabíjejí prasata (*se taie porcul*). Je jasné, že při zabíjení prasete nemají co pohledávat lidé soucitné povahy, protože zvíře umírá těžce. Potom, co je prase zabito, se mu na hlavě vyřeže kříž do kterého se nasype sůl.

Na Ignáce se neuklízí ani nic jiného, čas se věnuje zabijačce.

Způsob zabíjení prasat v Rumunsku je terčem kritiky ze strany ochránců zvířat, ale i EU. Často je prováděno amatérsky. V současné době se přijímají opatření, aby zabíjení předcházelo omráčení (*asomare*) a aby řemeslo prováděl řezník (*măcelar*), který nejenže prase dovedně zabije, ale dokáže vyrobit chutné tradiční masné výrobky (*preparate tradiționale de carne*).

Brzy ráno se připraví sláma na opalování prasete a nádoba s vařící vodou na vaření vnitřností. Při zahájení zabijačky se připije na poražené prase a dva – tři sousedé přidrží na zemi povalené prase, aby mohlo být podříznuto.

Potom co je prase podřezáno nechá se vytéct krev do nádoby. Pak se položí prase na místo, kde je opalováno slámou ovesnou nebo žitnou a při nejhorším i senem.

Říká se, že prase opálené slámou má vepřovou kůžičku měkkou a slanina si uchová chuť.

Poté, co je prase opáleno, očistí se pomocí kartáčů od popele na podložce z desek a nožem se oškrábe. Následně se oddělí nožky a prase se připraví k porcování. Prase se porcuje buď položené na záda nebo na břicho.

Jakmile je prase řezníkem rozporcováno, přechází se k výrobě masových pochoutek: jelita (*caltaboși*), jitrnice (*lebăr*), tlačěnka (*tobă*), klobásy (*cârnași*) a rozporcuje se zbylé maso. Navečer se zabijačka oslaví. Uvaří se hodně kukuřičné kaše (*mămăligă mare*), upeče se maso a jelita, na stůl se postaví džbánky s pálinkou a pozvou se sousedé, kteří se na zabíječe podíleli.

Zdobení stromečku - Împodobirea bradului

Vánoční stromeček (*pomul de Craciun*) se zdobí večer 24. prosince, na Štědrý den (*Ajunul Craciunului*).

I Rumuni mají rádi kouzlo vánoc a nedovedou si ho představit bez stromečku ozdobeného baňkami, andílky a světelnými řetězy. Tradice říká, že stromek musí být zdoben večer z 24. na 25. prosince a odstrojuje se až na svatého Jana 7. ledna. Proto jsou častěji využívány stromky umělé, ale stromek musí být, jinak by totiž *Moș Crăciun* (Děda Vánoce) do domu nevstoupil.

Děti ví, že potom, co se nastrojí vánoční stromeček a ulehnou do postýlek, navečer přichází „Děda Vánoce“ a nechává pod stromečkem dárky. Neví se hodina, kdy dorazí, protože musí obejít hodně rodin, kde mají stromeček. Některé děti mu v průběhu měsíce prosince píší přání, co by jim měl přinést (a to ve škole nebo doma). „Děda Vánoce“ jezdí na saních s rolníckými taženými koňmi (existuje i písnička „*Sanie cu zurgălăi, frumoși sunt călușii tăi*“). Nově po vzoru západu tažených sobí (*reni*).

Tradiční vánoční jídlo Rumunů:

Předkrm – smažené klobásky, tlačěnka, jitrnice, jelita

Dále „*sarmale cu varză si mămăliguță*”

Následuje vepřová pečeně

Jako desert se podává *cozonac*

SĂRMALĂ

z vepřového masa v kvašeném zelném listu s uzeným bůčkem pro 10 osob

Suroviny: Vepřové maso (bez kosti) - 800 gr., kvašené zelné listy 4-5 kg, 4 cibule; rajský protlak - 100 gr.; voda nebo masový vývar 1,5 litru, paprika 2 gr.; sádlo a olej - 250 gr.; rýže - 100 gr.; pepř - 5 gr.; tymián 2 gr.; uzený bůček 300 gr., 10 malých rajčat; sůl - 20 gr.; cukr 20 gr., 2 bobkové listy

Maso se namele na masovém strojků (oka střední velikosti), smíchá se dvěma nadrobno nakrájenými a na sádle osmaženými cibulemi. Přidá se trochu vody, přidá se rýže (napl uvařená a ochlazená studenou vodou), polovina množství mletého pepře, tymián a sůl.

Vyberou se zelené listy (nepotrhané), nakrájí se na vhodné plátky. Z připravené masové hmoty se vyrábí sarmale. Vezme se zelný list, do jeho středu se dá trochu masové hmoty velikosti většího ořechu a zabalí se do podoby válečku, přičemž konce se prstem zastrkají dovnitř, aby obsah zůstal uzavřen.

Na dno kastrolku nebo nádoby z jenského skla se položí na nudličky nakrájené zelí. Kolem dokola po obvodu se naskládají sarmalele, a doprostřed se vloží celý kousek uzeného bůčku a zbytek nakrájeného zelí. Cibule, která zůstala se nakrájí na tenké plátky, osmahne se na sádle nebo na oleji do zlatova; přidá se mletá paprika, zalije se rajským protlakem a

masovým vývarem nebo vodou.

Vše se nalije přes naskládané sarmale; přidá se větvička tymiánu, bobkové listy, cukr a zbytek kuliček pepře.

Vaří se na mírném ohni 2,5 hodiny, pak se nádoba dá do trouby, nahoru na sarmale se položí rajčata a nechají se upéct světle dohněda. Sarmalele se podávají s plátkem vařeného bůčku a s mămăligou.

Sarma (turecky, *sarma*; srbsky, *capma*, chorvatsky *sarma*; rumunsky, *sarmale*; arabsky *قرببي yabraq*) a podobně. Tento pokrm je připravován z vinných nebo zelných listů v celé jihovýchodní Evropě. Jedná se vlastně o tradiční jídlo bývalých Otomanských zemí a jejich sousedů. Sarma je v turečtině podstatné jméno odvozené od slovesa "sarmak", což znamená "balit" nebo "rolovat".

Verze z ruské kuchyně je nazývána "*голубцы*" (*golubcy*), a jsou většinou připravovány ze zelných listů.

Vánočka - Cozonac de crăciun

Na těsto potřebujeme:

1 kilogram mouky
4 lžice čerstvého droždí (nadrobeného)
300 gr. cukru
Nastrouhanou kůru z poloviny citronu
2 bílky
5 žloutků
400 ml studeného mléka
Rumovou trest' a vanilku
250 gr. margarínu

Na náplň potřebujeme:

150 gr. mletého máku /naloupaných ořechů

Jednu lžičku kakaa

100 ml mléka

8 lžic cukru

3 bílky

Jak postupujeme:

Malé množství bílku necháme na pomazání cozonacu před vložením do trouby a ze zbytku vytvoříme ne příliš hustý sníh. Šleháme všech pět bílků najednou a část dáme do těsta a část do náplně.

Do hrnku dáme roztopit 250 gr. margarínu (nejlépe do mikrovlnky). Droždí rozdrobíme do mléka s trochou cukru a bílky. Musí se dát pozor na teplotu – směs se zahřeje, ale ne moc, optimální teplota je kolem 40 – 50 °C.

Příliš studená směs zpomaluje kynutí těsta stejně tak jako příliš vysoká teplota. Do připravované náplně se přidá rumová trest', vanilka a nastrouhaná citrónová kůra. Potom se přidávají našlehané bílky a trochu se vše promíchá.

Do nádoby hnětače se nasype 800 gr. mouky, cukr, a směs se promíchá cca 20 s. Za stálého míchání se postupně přidává směs s droždím, bílkem, žloutky. Dobře se prohněte. Pokud je těsto příliš měkké, přidá se mouka, až se dosáhne požadované konzistence (tedy nelepí se na vidlice hnětače)

Z těsta se vytvoří koule, dá se do nádoby vymaštěné olejem a nechá se vykynout přikryté jemným plátnem asi hodinu na teplém místě chráněném před průvanem (30 – 35 °C). Po dvou hodinách musí být objem těsta dvojnásobný.

Pro přípravu náplně dáme převařit mléko, přidáme pomletý mák, 5 lžic cukru, necháme cca 15 minut stát. Pokud je příliš hustá, přidáme mléko. Necháme ochladnout a pak přidáváme postupně zbylý našlehaný sníh dobře promícháme. Další náplň můžeme připravit s nastrohanými ořechy, 3 lžicemi cukru a lžičkou kakaa. Každá ze směsí se dobře promíchá až se vytvoří pasta.

Těsto rozdělíme na poloviny (jedna bude s makovou náplní a druhá s ořechovou). Postupně každou polovinu roztáhneme do obdélníkového tvaru (asi 2 x tak delší než je plech na pečení), rozetře se náplňová pasta. Pak se sroluje tak, aby náplň nevylézala ven. Srolovaný váleček se přehne napůl a zkroutí se. Dávejte pozor, aby spojované konce byly schované dole. Smotané cozonaci položíme na plechy vymaštěné olejem zakryjeme jemným hadříkem a necháme asi hodinu aby zdvojnásobily svůj objem.

Potom, co vykynuly, potřeme je mašlovačkou zbylými bílky. Cozonacii se dají do trouby a při teplotě 190 °C se pečou 15 minut a pak se sníží teplota o 10 stupňů a nechá se péct 30 – 35 minut. Když se dosáhne červenohnědé barvy, zkouší se špejlí, zda je upečený i uvnitř.

Je-li upečený, vytáhne se z trouby a pod utěrkou se nechá chladit.

Koledování - Colindatul

Koledníci chodí od domu k domu a mají připravený celý repertoár tanců, písniček a básniček. Koledy vyjadřují vesměs přání zdraví, bohatou úrodu, splnění přání a všeho nejlepšího. Koledování je u Rumunů velmi rozšířené. Ti kdož nepřijmou koledníky, mají zavřená vrata nebo nedají dárky se vystavují nepříteli osudu. Rumunských koled je spousta. Nejčastější jsou ty, které opěvují Ajunul Craciunului (Štědrý večer), kdy děti chodí s dědou Ajunem (zpívá se: „Bună dimineața la moș Ajun; ne dați ori nu ne dați.....”) na Štědrý den ráno; s Hvězdou se začíná chodit na sv. Štěpána (na třetí vánoční svátek) a pokračuje se až do Nového roku. Po koledě chodí pouze děti a dostávají za koledu covrigi - preclíky, ořechy, ale dnes je moderní dávat peníze a ovoce.

Linu-i lin

/: Linu-i lin și iară lin
bate vântul cât e lin
frunză verde de mălin.:/
 Sculați gaze nu dormiți,
 că nu-i vremea de dormit

/: Linu-i lin și iară lin
bate vântul cât e lin
frunză verde de mălin. :/
 Că-i vremea de să sculați
 ca să le de așezat.

/: Linu-i lin și iară lin
bate vântul cât e lin
frunză verde de mălin.:/
 Pe la ușă cu brândușă
 la ferești cu flori domnești.

/: Linu-i lin și iară lin
bate vântul cât e lin
frunză verde de mălin.:/
 Și colinda nu-i mai multă
 Să trăiască cin-o ascultă.

/: Linu-i lin și iară lin
bate vântul cât e lin
frunză verde de mălin.:/

Sorcova

Sorcova,
Vesela
Să trăiți,
Să-mbătrâniți:
Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir de trandafir.
Fiți tare ca piatra,
Iute ca săgeata;
Fiți tare ca fierul,
Iute ca oțelul.

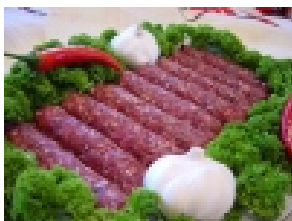
Sorcova - ozdobený proutek, se kterým chodí děti na Nový rok na koledu.

Crăciunițe – patří dnes neodmyslitelně k moderním komerčním tradičním oslavám vánoc v Rumunsku.

Tradiční národní rumunské jídlo - Mici - Mititei

Pro 6 osob: 1 kg hovězího masa, ½ kg vepřového masa, ¼ kg jehněčího, 2 kávové lžičky soli, 1 kávová lžička jedlé sody, 3 stroučky česneku, na špičku nože: kmínu, pepře, tymiánu, 8 polévkových lžic masového bujónu nebo vody, olej.

Maso se pomele na masovém strojku (nejlépe 3x) osolí se, promíchá a nechá 2-3 hod. uležet v chladu. Potom se připraví z přísad promícháním masová hmota, ze které se vytvarují ruličky šíře pěsti a pokládají na rošt, jak je vidět na obrázku. Pečeme dozlatova ze všech stran.

Pověry – Superstitií aneb co je „dobře“ a co je „špatně“

- Ozývá-li se hlas kukačky zepředu nebo zprava je to dobře, ozývá-li se zleva není to dobře. Pokud nemáš peníze v kapse, když kukačka kuká, říká se, že nebudeš mít peníze po celý rok;
- Svíce, se kterou se šlo do kostela na Zmrtvýchvstání musí být uchována po celý rok. Zapaluje se v případě bouřek, aby chránila dům od nebezpečí.
- Je špatné znamení, vrací-li se člověk, když něco zapomněl;
- Je dobré znamení, pokud ti cuká pravým okem, pokud ti píská v levém uchu nebo pokud tě svědí pravá dlaň;
- Není dobré si stříhat nehty v úterky;
- Není dobré ochutnávat māmāligu vařečkou (dřevěnou lžicí), protože budete nešťastně pronásledovaný osudem;
- Pokud se ostříháš na velikonoční pátek, nebude tě bolet hlava po celý rok;
- Nevyvěšuj kalendář na následující rok dříve než na Nový rok, aby byl šťastný;
- Je dobré vstoupit do Nového roku s penězi v kapse, aby se tě držely po celý rok;
- Je dobré, abyste nevstupovali do Nového roku s dluhy, měli byste je po celý rok;
- Není dobře plakat první den nového roku;
- O půlnoci na Nový rok je dobré dělat hodně hluku, aby se vyhnali zlí duchové;
- O Vánocích je dobré se okoupat, protože pak zůstanete celý rok čistí;
- Pokud pojíte na štědrý den jablk, budete zdraví po celý rok;
- Děti narozené o Vánocích a na Nový rok mají štěstí;
- Není dobré sedět na rohu stolu, protože se neoženíte nebo nevdáte;
- Ten, kdo je smetákem omylem podmeten, ten se neožení /nevdá;
- Pokud překročíš nametené smetí, tak se nevdáš /neoženíš;
- Pokud je v kostele více svateb během dne, nesmí se nevěsty vidět, protože by jim to přineslo smůlu;
- Dobrá znamení v den svatby: vidět duhu, mít slunečný den, potkat černou kočku, potkat kominíka.

- Ten, kdo ti šlápne na nohu při církevním rituálu, když se zpívá "*Isaia dănțuiește*", bude mít v manželství větší slovo;
- Pláč na svatbě nebo na křtu přináší smích;
- Pokud v den svatby prší, říká se, že povedou blahobytný život;
- Svatby konané v měsíci květnu dlouho nevydrží;
- Ti kdož mají dva „vlky“ ve vlasech se ožení vícekrát.

Použitá a doporučená literatura a www stránky:

IONESCU, C., *Mică enciclopedie onomastică, Ediția enciclopedică română*, București: 1975
 ISTRATE, G., *Crăciunul de altădată, Ediția a II-a*, Iași: Vasiliana, 2007

<http://www.stripky.cz/svatky/>
<http://www.traditii.ro/>
<http://www.obiceiuri-populare.ro/>
<http://www.ortodoxism.ro/>